

Telegraful Român

Organ național-bisericesc.

Intemeiat în 1853 de Mitropolitul Andrei Șaguna

Apare zilnic

2 ex. (Of.)
Asociațiunea pentru literatura română și
cultura poporului român

Str. Șaguna 8

Sibiu

Abonamentul:

Un an 2000 Lei. — Șase luni 1000 Lei. — Trei
luni 600 Lei. — O lună 200 Lei. — Pentru bănci,
autorități și străinătate un an 5000 Lei. — Pentru
America 3 Dolari. Abonament de sprijin 5000 Lei

Articole și corespondențe

se adresează REDACȚIEI Telegraful Român Sibiu
strada Mitropoliei Nr. 45. — Articole nepublicate
nu se înapoiază. — Scrisori nefrancate se refuză.

Prețul inserțiunilor

un cm.² 10 Lei pentru o dată, dacă se publică
de mai multe ori se dă rabat corespunzător

Abonamentele și inserțiunile

se adresează ADMINISTRATIEI ziarului Tele-
graful Român, Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45

Cartea neagră

De când cu noul curs al evenimentelor din România, presa noastră și-a redobândit libertatea. Scăpând de călușul baronului von Killinger, această presă a răsuflat una bună și-apoi a prins a înfățișa opiniei publice românești și mondiale cumplitele suferințe pe care frații noștri din Ardealul robit au fost siliți să le îndure — și le îndură încă din partea sălbaticilor pomanagii ai dictatului dela Viena.

Cernitul film al acestor suferinți ne înfioară. Sufletul se umple de justificată revoltă împotriva celor ce au fost în stare să deslănțue nemai pomenitul val de prigoană. În același timp, inima ni se umple de cea mai îndreptățită admirație față de frații noștri, cari nici în vârtoarea celor mai crâncene prigoane nu s'au mișcat de pe pământul natal și nu s'au clătit întru nădejdea izbăvirii ce va să vină.

Și totuși, relatările ziarelor despre sălbătăciile ungurești în timpul celor patru ani de stăpânire asupra Ardealului de sus sunt osebit de sumare. Nu se referă decât la unele cazuri — adevărat, foarte elocvente — și ne înfățișază aproape numai cruzimile săvârșite de Unguri în tragica toamnă a anului 1940.

Asta este ceva, dar nu e de ajuns, a sosit vremea să se scrie pe larg și documentat cartea neagră a tuturor ororilor săvârșite de Unguri în Ardealul de sus, în timpul celor patru ani de sângeroasă dominație.

Lucrarea va trebui să cuprindă toate domeniile vieții, pe capitole, cu întreg materialul documentar ce s'a putut aduna, ca: fotografii, mărturisiri ale victimelor sau martorilor oculari, procese verbale sau sentințe ale autorităților etc.

Nu vor lipsi din această carte neagră nici textele de legi aduse de Unguri ad hoc, anume ca să legalizeze anticipativ sau retroactiv actele de teroare sau de jaf pe care le-au săvârșit împotriva Românilor. Fiindcă aceste acte n'au fost săvârșite pe cont propriu de niște elemente iresponsabile, ci în cele mai multe cazuri au fost puse la cale de autorități. Nu e vorba deci de simple excese ale unor persoane cari lucrează de capul lor, ci de un sistem dirijat dela centru, în chipul cel mai diabolic, pentru desființarea neamului românesc din cuprinsul Ardealului de sus și pentru crearea unei situații care — în cazul unui plebiscit — să ducă la rezultat favorabil Ungariei „milenare”.

Publicarea cărții negre despre ororile săvârșite de vremelnicii stăpânitori ai Transilvaniei nordice n'o cerem atât pentru noi, cât pentru străinătate. Tradusă în câteva limbi de circulație mondială, această carte ar recomanda pe Unguri străinătății așa cum sunt ei în adevăr, nu așa cum se înfățișază ei înșiși prin formidabila propagandă cu care au împânzit lumea, cheltuind sume fantastice. Altfel, o parte din această lume va continua să creadă că Ungurii „Sfântului Ștefan” sunt niscăi îngeri în trup, sau măcar niscăi oameni cari — în vârtutea „înaltei culturi” cu care se laudă — ar fi „singurii chemați să conducă popoarele din bazenul dunărean”.

R. B.

Căderea portului Calais e iminentă

Londra 28 — Trupele canadiene luptă în interiorul orașului-port Calais, după ce au sfărâmat centura de apărare.

O largă expunere

a premierului britanic

Londra 28 — Se anunță că dl Churchill va face astăzi în Camera Comunelor o largă expunere asupra mersului războiului. Se așteaptă un discurs de cel puțin 2 ore.

Hotărârile Consiliului de Miniștri

București 28 — În ședința sa de ieri, Consiliul de miniștri și-a însușit proiectul de Decret-Lege prezentat de dl ministru de externe Grigorie Niculescu-Buzești, care prevede eliminarea din presă a ziariștilor cari au militat pentru scopurile hitleriste și fasciste. Ziarele cari vor publica articole de ale celor vizați, vor fi suprimate.

Ca normă generală, s'a stabilit că vor fi privați de libertățile constituționale cei ce au violat Constituția.

Dl General Aldea Aurel, ministru de interne, a prezentat Consiliului de miniștri modalitățile de readucere în Capitală a serviciilor și funcționarilor evacuați.

Evacuarea sașilor din Ardealul de Nord

În emisiunea sa în limba maghiară, din seara de 27 l. c., Radio Londra a anunțat că sașii din Ardealul de Nord au fost evacuați în masă.

Alte detalii, lipsesc.

La 20 km. de Seghedin

București 28 — Suplimentul la comunicatul oficial de război semnalează înaintări în regiunea Târgu-Murăș, Crișul Negru, — unde s'au distins mai multe mari unități de infanterie și cavalerie românească, — Crișul alb, Timișoara și Banatul de SV.

Trupele române și ruse de pe Crișul Negru, prin ocuparea localităților Talpoș, Veriș și Alpășeni, și-au deschis drum spre Salonta.

Pe Crișul Alb trupele rusoromâne trecând frontiera ungară au ocupat mai multe localități, între care Elek la 3 km. de Gyula. Căderea acestui oraș este iminentă.

Pe Mureșul inferior au ocupat Macău la 22 km. de Seghedin și Mezővásárhely.

Debarcarea britanicilor în Albania

Londra 28 — Trupe britanice au fost debarcate în Albania și în insulele dalmatine din avioane și de pe vapoare, cu scopul de-a hărțui retragerea trupelor germane din Balkani. Ele înaintează pe un front larg. Orașul Albanez Chimara se află în mâinile lor.

Noul comitet al Societății Scriitorilor români

Societatea scriitorilor români, întrunindu-se zilele acestea în capitală, și-a ales un nou comitet. A fost aclamat dl Victor Eftimiu ca președinte; la locul de vicepreședinte a fost desemnat dl N. D. Cocea. Membri noi în comitet sunt: Hortensia Papadat-Bengescu, Lucia Demetrius, C. Petrescu, A. Cazaban, M. Beniuc, R. Boureanu, M. Cellarianu, C. Teodorescu și Eugen Jebeleanu.

Un neam,
o credință
și-o țară

Pace, pace și iar pace...

Londra 28 — Se anunță din Ankara că noi mișcări populare pentru pace s'au produs în Ungaria. Guvernul ungar a ținut o ședință de pace.

Circulația rublelor încetează

București 28 — Președintele Comisiunii aliate și Președintele Comisiunii române pentru aplicarea prevederilor armistițiului, au dat următorul comunicat:

În conformitate cu anexa la art. 10 al armistițiului, circulația în România a rublelor și a leilor de războiu sovietici încetează la 1 Octombrie 1944, ora 24.

Dela acea dată, singura monedă circulatorie pe teritoriul României va fi Leul românesc.

Semnează: Mareșalul U.R.S.S. Rodion Yacovlevici Malinovski, și Ministrul plenipotențiar Ion Christu.

Invățătura zilei

Dumnezeu este iubire, și cel ce rămâne în iubire, rămâne în Dumnezeu, și Dumnezeu rămâne întru el.

Ioan 4, 16

CALENDAR CREȘTIN

Biserica ortodoxă prăznuiește:

Vineri 29 I. c. — C. Chiriac.
Sâmbătă 30 c. — M. Grigorie

IOAN DIMA

Nu l-am văzut nici odată. Portretele sale, în fața cărora m'am oprit ades, în casa unor prieteni cari le păstrează cu sfîntenie, descopăr o inimă de aur. Era senin și albit de ninsoarea anilor ca un patriarh. Sub umbratul genelor stufoase, doi ochi ageri, pătrunzători, desvăluiau un caracter ferm și o viață de fier.

Fusese preot în Sita Buzăului.

Părat de primar și primpretor, la 28 August 1916 jandarmii unguri l-au ridicat de-acasă numai cu hainele de pe el. Purtat între baionete din post în post, peste o sută de kilometri — fără nici o considerație față de bătrânețea sa — scuipat și batjocorit de pleava satelor, în Baraolt, un „strajameșter” de jandarmi l-a bătut peste cap până îl podidise sângele și căzuse la pământ. „Asta-i popa al mare, asta-i al d...” — spumega strajameșterul.

La Dunaszerdahely a fost închis într-o coteneală de scânduri, laolaltă cu niște prizonieri ruși, cari s'au milostivit de dânsul și i-au dat să mănânce.

A fost transportat apoi în sinistra prisoare dela Șopron, unde a zăcut până în 10 Maiu 1918.

Tot avutul i-a fost prădat. Crescuse însă România, pentru mărirea căreia a pătimit îndelung.

În toamna aceluiaș an, venerabilul bătrân a primit în brațele sale pe preotul-martir Ioniță Coman, despre care am scris aici. Îi era ginere, și-i semăna la chip și la suflet.

După trei săptămâni, l-a condus pe drumul întoarcerii în viață.

GRIG

Se frământă

Balcanul

Londra 27 — Știri din Ankara anunță că trupele grecești au ocupat insula Samotrake din apropierea intrării în Dardanele, garnizoana germană retrăgându-se în insula Lemnos, care și ea s'așteaptă să cadă cât de curând. La fel au fost evacuate de germani insulele Paros și Naxos din Ciclade, iar Milos și Siros au fost greu bombardate de aviația aliată.

Pe de altă parte, trupele din Epir au ocupat orașul și portul Preveza, precum și marea insulă Levkada. O altă coloană grecească înaintază spre Salonic.

NOU DESCHIS!

în strada Târgul Vinului Nr. 8

Atelierul HIDRO-TEHNICA

Întreprindere pentru instalațiuni și reparațiuni sanitare, apă, canal, calorifer, sudură și gaz, cu prețuri convenabile execută prompt

NICHIFOR GREGORIAN

63 2—3

Așa se bat „cadeții” noștri!

În suplimentele la comunicatele oficiale privitoare la desfășurarea operațiunilor militare, pentru desrobirea Ardealului de Nord, se vorbește adeseori despre eroismul elevilor Școalelor noastre de ofițeri și subofițeri activi și de rezervă.

Băgați în foc îndată după 23 August 1944, și încredințați cu misiuni din cele mai periculoase, „cadeții” noștri au săvârșit fapte de arme cari ne cutremură și ne înalță.

Iată un fragment atât de elocvent în sobrietatea sa ostășească:

„În operațiunile care au avut loc pe Crișul Negru s'a distins Școala de Subofițeri rezervă de infanterie dela Dorohoi, care a rezistat încercuită timp de mai multe zile la Tinca (aflată la 80 km Nord-Est de Arad).
Pe Crișul Alb, a purtat înverșunate lupte Școala de Ofițeri de Rezervă de Infanterie Nr. 2 dela Bacău, în care viitorii ofițeri au arătat o vitejie fără seamăn.
Pe Murăș, s'a distins în mod cu totul deosebit, în luptele din defileul Păuliș, Școala de Subofițeri de Infanterie dela Radna.
Tinerii elevi subofițeri au păstrat în ciuda tuturor atacurilor puternice inamice gura defileului Păuliș, cu toate că au fost date cu blindate și elemente motorizate.”

Rezistență inutilă

Ziarul Pravda din Moscova publică un apel al generalilor și colonelilor germani, capturați în România, către poporul german de pretutindeni sfătuindu-l să înceteze războiul, căci orice rezistență a devenit inutilă.

Revizuirea cetățeniei

Va apărea în curând legea pentru ridicarea cetățeniei a celor de origine etnică germană, cari au făcut parte din organizații militare sau paramilitare naziste. De asemenea se va publica și legea de confiscare a bunurilor grupului etnic german din România.

FARMACIILE DE SERVICIU

Joi 28 Sept. Ștefan Moga str. Elisabeta 16
Vineri 29 Sept. Guido Fabritzius Piața Mică 27

„Flota victoriei”

New-York 28 — La începutul războiului marina anglo-americană dispunea de 1100 vase de transportat trupe. Astăzi, numărul lor s'a ridicat la 3400, totalizând 35 milioane tone.

Făcând față celor mai dificile operații de deplasare și debarcare, vasele de transport ale marinei militare aliate își merită pe deplin numele de „Flota victoriei”.

Sălbătăcii germano-maghiare

București 28 — În numărul său de ieri (10, din I. c.), ziarul „Curierul” — care apare în Capitală sub direcțiunea profesorului ardelean Dr. Augustin Popa — ia poziție, la loc de frunte, împotriva barbarelor metode de „conducere” a războiului, practicate pe o scară întinsă, în operațiunile militare din Transilvania, de către trupele germano-maghiare.

Cităm:

„După ororile din Cornești, despre care am vorbit acum câteva zile, eri am înregistrat trista și mișcătoare povestire a d-lui Bac Trifon, martor ocular al purtărilor nedemne nu numai a trupelor germane și maghiare în luptele de la Arad, dar și a ticăloșiei populației civile de aceleași origini etnice din orașul ocupat pentru câteva zile de inamici.
Am aflat astfel că nemții, în vitejia lor legendară, au tras cu tunurile pe străzile orașului, în care nu întâmpinau nici o rezistență, numai pentru plăcerea de a dărâma case și a ucide oameni nevinovați și că soldați unguri, și mai viteji încă cu colaborarea civililor șvabi și maghiari, „au atacat” un spital cu bolnavi români, l-au devastat și, spre a-și completa opera, au aruncat pe bolnavi de pe ferestrele etajelor superioare.

Minunată operă de umanitate pentru care și d-nii șvabi ca și d-nii unguri vor avea să răspundă, nu numai atunci când armata noastră și cea sovietică vor opera pe teritoriul Ungariei, ci și prin rezultatele ce vor obține când se vor țări în genunchi cerând zădarnic iertare la conferința de pace”.

Situația din Jugoslavia

Alger 27 — Trupele naționale iugoslave, în colaborare cu cele anglo-americane au ocupat în Adriatică nordică insula Pagos, din apropierea portului Zara.

Operațiile terestre dealungul Văii Savei și dela Sud de Belgrad progresaază.

În Sud a fost cedat temporar orașul Prilep.

SITUAȚIA FRONTURILOR

Marele Stat Major al Armatei Române a dat următorul comunicat asupra operațiunilor din ziua de 27 Septembrie:

În Transilvania de Vest trupele româno-ruse și-au continuat înaintarea pe întregul front.

În centrul Transilvaniei, lupte de importanță locală cu rezultate bune pentru noi.

Budapesta 27 — Postul de radio maghiar a comunicat în legătură cu operațiile militare de pe Mureșul superior că luptele se dau în apropiere de Reghin și Tg.-Mureș, ocupându-se localitatea Deda. Frontul se află deci, și aici — ca și la Vest de Tg.-Mureș, la Nord de fluviul Mureș.

Ieri dimineață, comunică același post de radio, trupele româno-ruse au ajuns până la suburbiile Orăzii.

Frontul din Răsărit

Londra 28 — Estonia este aproape complet eliberată. În Letonia, trupele rusești au câștigat alți 15 km. în direcția Riga. Ieri au fost cucerite alte 300 localități.

Luptătorii din interiorul Varșoviei au primit noi întăriri pe calea aerului.

Frontul din Apus

Londra 28 — Divizia aeropurtată în Olanda a eșuat în misiunea sa. Această divizie era compusă din 8000 soldați și avea misiunea de a păstra și extinde capul de pod câștigat. După 8 zile de rezistență, restul de circa 2000 oameni au trebuit să fie retrași. Cu toată neizbânda acestei întreprinderi, ea n'a fost totuși fără de foloase, provocând trupelor germane mari dificultăți și înlesnind înaintarea aliaților, la Nord de Niemegen.

Ultima Oră

București 28 — Dl Ion Lapedatu a fost numit guvernator al Băncii Naționale în locul dlui C. Anghelescu, demisionat.

București 28 — Trupele românești împreună cu cele rusești au pătruns până în periferiile orașului Oradia Mare, unde se dau înverșunate lupte de stradă.